02/11/2023

Budjettiosasto/ Pia Pekola
EU-sihteeristö/ Jonne Lehtimäki ja Laura Vartia

Valtiovarainvaliokunta / HE 41/2023 vp ja VNS 1/2023 vp / Lausuntopyyntö

Valtiovarainvaliokunta on pyytänyt valtiovarainministeriön lausuntoa aiheesta: ”*Arvio Suomen kestävän kasvun ohjelman / RRF-rahoituksen pilarin 4 toimien vaikuttavuudesta.”*

Valtiovarainministeriö toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma (kestävän kasvun ohjelma)

Suomen kestävän kasvun ohjelman hallinnoinnin ja valvonnan järjestelyt on määritelty Laissa Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta (537/2022). Suunnitelma on tehty perustuen elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta 12.2.2021 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/241.

Elpymis- ja palautumistukivälineen uudenlainen rahoitustuki kytkeytyy uudistusten ja investointien kautta saavutettaviin tuloksiin elpymis- ja palautumissuunnitelmien (RRP) neuvoston hyväksymien välitavoitteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Tulosten saavuttamiseen perustuva rahoitus luo erityisiä vaatimuksia RRP:n koordinaation, hallinnon, valvonnan, raportoinnin ja tarkastuksen näkökulmasta. Suomessa valtiovarainministeriö koordinoi ja ministeriöt seuraavat ja valvovat suunnitelman toimien toimeenpanoa omilla hallinnonaloillaan.

Suomen viranomaisten ohella Euroopan komissio seuraa suunnitelman toimeenpanoa puolivuosittain huhtikuussa ja lokakuussa. Lisäksi komissio arvioi suunnitelmien vaikuttavuutta kaikissa EU-maissa samalla tavalla mitattavien yhteisten indikaattorien avulla kahdesti vuodessa helmikuussa ja elokuussa.

RRF-maksatukset jäsenmaille perustuvat neuvostossa hyväksyttyjen tavoitteiden ja välitavoitteiden saavuttamiseen. Mikäli jäsenvaltio ei saavuta sovittuja tavoitteita sovitussa aikataulussa, se voi menettää osan saannostaan.

Suomen RRP:n (kestävän kasvun ohjelman) lähtökohtana ovat olleet EU:n neuvoston Suomelle hyväksymät maakohtaiset suositukset, ja suunnitelman toimissa vastataan laaja-alaisesti näihin suosituksiin. Suunnitelmassa on huomioitu keskeisiä uudistus- ja investointitarpeita, joita on esitetty erityisesti vuoden 2019 ja vuoden 2020 suosituksissa. Siinä keskitytään talouden rakennemuutosta tukeviin toimiin, joilla on positiivisia pitkän aikavälin vaikutuksia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon osalta RRP edistää ja tukee Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistusta (nk. sote-uudistus). Tämän kokonaisuuden muodostavan RRP:n pilarin 4 tavoitteina on kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille Suomessa asuville, parantaa palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti sekä vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua. Uudistuksella vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuuta, sujuvoitetaan viranomaisten toimintakykyä vastata kriiseihin sekä edistetään sellaisten toimintarakenteiden luomista, jotka tukevat yhteiskunnan kykyä palautua kriiseistä.

Pilari 4: Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen (yht. n. 350 milj. euroa).

Pilari 4 sisältää yhden uudistuksen ja viisi investointia, jotka muodostavat toisiaan tukevan kokonaisuuden:

- Uudistus 1 (P4C1R1). Osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelua edistetään hoitotakuun toteutumista sekä puretaan koronavirustilanteen aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa.
- Investointi 1 (P4C1I1). Edistetään hoitotakuun toteutumista (mukaan lukien mielenterveyspalvelut) sekä puretaan koronavirustilanteen aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa.
- Investointi 2 (P4C1I2). Edistetään hoitotakuun toteutumista vahvistamalla ennaltaehkäisyä ja ongelmien varhaista tunnistamista
- Investointi 3 (P4C1I3). Vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tukevaa tietopohjaa ja vaikuttavuusperusteista ohjausta
- Investointi 4 (P4C4I4). Otetaan käyttöön hoitotakuuta edistävät palvelumuotoillut digitaaliset innovaatiot
- Investointi 5 (P4C1I5). Asiakaslähtöinen digitaalinen hoitotietojärjestelmä Ahvenanmaalla.

Pilarin 4 päätavoitteena on esimerkiksi purkaa covid-19-pandemian aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa, nopeuttaa hoitoon pääsyä pysyvästi koko maassa ottamalla käyttöön uusia toimintatapoja

sekä edistää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toteutumista. Pilarin toimenpiteillä edistetään perustason hoitotakuun toteutumista, kavennetaan eriarvoisuutta, panostetaan ongelmien nykyistä varhaisempaan tunnistamiseen ja vaikuttavampaan ennaltaehkäisyyn sekä vahvistetaan palveluiden laatua ja kustannusvaikuttavuutta.

Pilarin toimien tavoitteena on, että väestö saa tarvitsemansa sosiaali- ja terveyspalvelut yhdenvertaisesti, helposti ja kynnyksettömästi sekä monikanavaisesti. Lisäksi tavoitteena on lisätä myös uusien digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoa ja kustannustehokkaiksi osoittautuneiden käytön laajentamista mahdollisimman laajana alueiden välisenä ja kansallisena yhteistyönä hyödyntämällä esimerkiksi Kanta-palveluja, DigiFinland Oy:tä ja IT-yritysten tuotteita ja palveluja (Suomen kestävän kasvun ohjelma, Valtioneuvoston julkaisuja 2020:52).

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa RRP:n pilarista 4 ja toimii pilarin osalta valtionapuviranomaisena. Suunnitelmaa toimeenpannaan jokaisella hyvinvointialueella, Helsingin kaupungissa ja sosiaalialan osaamiskeskuksissa. Alueilla tehtävää kehittämistä tuetaan kansallisilla kehittämishankkeilla, joita toteuttavat mm. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työterveyslaitos, DigiFinland, Digi- ja väestötietovirasto sekä Kela (https://stm.fi/kestavan-kasvun-ohjelma).

Pilarin RRF-kokonaisrahoitus on vuosina 2021–2025 n. 350 milj. euroa. Hyvinvointialueet ovat vastanneet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vuodesta 2023 lähtien. Pilari 4 valtionavustusta osoitetaan hyvinvointialueille kaudella n. 290 milj. eurolla ja kehyskaudella 2024–2027 n. 38 milj. euroa v. 2024 ja 30 milj. euroa v. 2025. Lisäksi vuoden 2023 toisessa lisätalousarviossa on ehdotettu uudelleenbudjetoitavaksi n. 32 milj. euroa. Sosiaali- ja terveysministeriöltä saadun tiedon mukaan uudelleenbudjetoinnilla ei ole tarkoitus vaikuttaa hankkeiden toteutuksen aikatauluun eikä viivästyttää komission kanssa sovittujen tavoitteiden saavuttamista, vaan kyse on maksatukseen liittyvistä aikataulumuutoksista.

Pilari 4 sisältää yhteensä 9 yksityiskohtaista tavoitetta, joiden saavuttamista arvioidaan etukäteen määriteltyjen mittarien perusteella. Tavoitteista 7 koskee manner-Suomea. Tavoitteena on esimerkiksi se, että 80 % sosiaali- ja terveyskeskuksista saavuttaa 7 vuorokauden hoitoon pääsyn määräajan kiireettömässä hoidon käynneissä vuoden 2025 viimeiseen neljännekseen mennessä. Toisena esimerkkinä tavoitteena on, että 80 % väestöstä käyttää e-palveluja vuoden 2025 viimeiseen neljännekseen mennessä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kerää toteumatiedot hankkeilta, seuraa muutosta indikaattoreissa, tuottaa kansallista kokonaiskuvaa ja toimittaa tiedot sosiaali- ja terveysministeriölle.